

Асєєва М. А., студентка,
юридичний факультет,
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів
Науковий керівник: Берднік І. В., к.ю.н., доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАРАЖЕННЯ ВІРУСОМ ІМУНОДЕФІЦИТУ ЛЮДИНИ ЧИ ІНШОЇ НЕВИЛІКОВОЇ ІНФЕКЦІЙНОЇ ХВОРОБИ

ВІЛ-інфекція – захворювання, викликане вірусом імунодефіциту.

Згідно із статтею 15 Закону України «Про запобігання захворюванню на СНІД та соціальний захист населення» ВІЛ-інфіковані та хворі на СНІД особи зобов'язані:

— вживати заходів щодо запобігання поширенню ВІЛ-інфекції, запропонованих закладами охорони здоров'я згідно з частиною першою статті 9 цього Закону;

— повідомити осіб, які були з ними у статевих контактах до виявлення факту інфікованості, про можливість їх зараження;

— відмовитися від донорства крові, її компонентів, інших біологічних рідин, клітин, органів і тканин для використання їх у медичній практиці [1].

До ВІЛ-інфікованих, тобто осіб, в організмі яких виявлено вірус імунодефіциту людини, належать як особи без клінічних проявів хвороби (носії ВІЛ), так і хворі на СНІД. ВІЛ вражає імунну систему людини, покликану захищати її від інфекційних та інших хвороб. В організмі особи, хворої на СНІД як кінцевої стадії ВІЛ-інфекції відбуваються глибокі патологічні зміни, які роблять людину беззахисною від різноманітних хвороб, у т.ч. тих, які в звичайних умовах не становлять небезпеки для життя.

Стаття 130 Кримінального кодексу (далі – КК) України передбачає кримінальну відповідальність за свідоме поставлення іншої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини.

Свідоме поставлення іншої особи у небезпеку зараження ВІЛ може полягати, зокрема, у здійсненні без застосування запобіжних засобів статевих контактів, наданні донором – ВІЛ-інфікованою особою своєї крові або тканин, недотриманні профілактичних заходів, спрямованих на недопущення розповсюдження ВІЛ-інфекції (наприклад, спільне використання нестерилізованих шприців для ін'єкцій наркотичних засобів) [2, с. 467].

Завідоме поставлення в небезпеку зараження чи зараження іншої особи (або кількох осіб) вірусом імунодефіциту людини особою, яка знала про наявність у неї ВІЛ-інфекції, тягне за собою кримінальну відповідальність. Винна в цьому особа відшкодовує також витрати, що виникли у зв'язку з поданням зараженій особі медичної та соціальної допомоги, у порядку, встановленому законом України (ст. 32) [1].

Суб'єктом даного злочину є осудна особа, якій виповнилось 16 років, що хворіє на невиліковну інфекційну хворобу (у т.ч. ВІЛ-інфікований) і знає про це.

КК України 2001 р. не конкретизує категорії осіб, до яких може бути застосоване примусове лікування. Але при цьому в ч. 1 ст. 96 вживається узагальнене поняття – особи, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Основи законодавства України про охорону здоров'я відносять до соціально небезпечних захворювань туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепру, хронічний алкоголізм, наркоманію (ст. 53) [3].

СНІД (синдром набутого імунодефіциту людини) – кінцева стадія ВІЛ-інфекції.

Підставою для застосування примусового лікування є сукупність таких умов: 1) особа вчинила злочин і засуджена до певного (будь-якого) покарання; 2) у неї є наявною хвороба, яка становить небезпеку для здоров'я інших осіб, що підтверджено відповідним медичним висновком (ст. 96 КК).

За змістом ч. 2 ст. 96 КК примусове лікування здійснюється за місцем відбування покарання, якщо особа засуджена до позбавлення волі чи обмеження волі. Останній вид покарання не застосовується до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років, до осіб, що досягли пенсійного віку, військовослужбовців строкової служби та інвалідів першої і другої групи (ч. 3 ст. 61 КК). Отже, застосуванню примусового лікування до перелічених осіб має передувати їх засудження до позбавлення волі чи інших видів покарань (крім обмеження волі).

Закон (ч. 2 ст. 96 КК) передбачає, що у разі призначення інших видів покарань, крім позбавлення волі й обмеження волі, примусове лікування здійснюється у спеціальних лікувальних закладах. На даний час в Україні не створено лікувальних закладів, які мали б усі можливості для забезпечення спеціального лікування й відповідного трудового режиму щодо осіб, які засуджені до іншого покарання, ніж позбавлення волі та обмеження волі, і за вироком суду підлягають примусовому лікуванню [2].

При вчиненні злочину, передбаченого ст. 130 КК України, шкода заподіюється (або створюється небезпека заподіяння шкоди) основному

безпосередньому об'єкту – здоров'ю особи. Шкода здоров'ю при вчиненні злочину, передбаченого ст. 130 КК України, включає в себе як фізичні, так і моральні страждання потерпілої особи внаслідок зараження її ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби. Додатковим факультативним безпосереднім об'єктом даного суспільно небезпечного діяння (в разі, якщо настала смерть потерпілої (потерпілого) внаслідок зараження її (його) винною особою ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби) є суспільні відносини у сфері охорони життя особи.

Таким чином, притягнення до кримінальної відповідальності за поставлення іншої особи в небезпеку зараження ВІЛ чи вірусом іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, є не простим завданням, оскільки у випадках, коли присутня конструкція складу «створення абстрактної небезпеки», категорії та їх розмежування всередині кримінального законодавства стають занадто розпливчастими й нездатними надати чітке керівництво до дії. Неоднозначне законодавче конструювання «поставлення в небезпеку» як кримінально значущої ознаки ускладнює теоретичне розуміння й практичне застосування цієї норми, породжуючи суперечливу судову практику. Уявляється, що при створенні «абстрактної небезпеки» застосування закону є доречним лише в тих випадках, коли дії чи акти бездіяльності за певних умов могли б спричинити настання суспільно небезпечних наслідків.

Література

1. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання захворюванню на СНІД та соціальний захист населення»: Закон України від 3 березня 1998 р. № 155/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 235.
2. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка]. – 7-ме вид., перероб. та доп. – К.: Юридична думка, 2010. – 1288 с.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
4. Корнієнко Є. В. Кримінально-правова характеристика зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.08 / Є. В. Корнієнко. – К., 2013. – 249 с.